

Kültür ve İletişim

culture&communication

Yıl: 23 Sayı: 46 (Year: 23 Issue: 46)

Eylül-2020-Mart 2021 (September 2020-March 2021)

E-ISSN: 2149-9098

2020, 23(2): 413-442

DOI: 10.18691/kulturveiletisim.729014

****Araştırma Makalesi****

Platon'un Filozof Kral'ı Bağlamında Deli Deli Küpeli Filmindeki Deli Kaymakam Karakterinin Değerlendirilmesi*

Onur Ertürk**

Öz

Platon, hocası Sokrates'in ölümünün ardından ve bir anlamda Sofist gelenekten koparak ve soru sorma-mevcut yanıtları ortaya çıkarma pratiğini geride bırakarak "İdeal bir toplum düzeni ve devlet nasıl var olabilir?" sorusunun peşine düşmüştür. Sokrates'in meşhur "Bildiğim tek şey, hiçbir şey bilmediğimdir" cümlesi yerini, Platon'da, "Biliyorum, öyleyse dinleyin"e bırakmıştır. Platon, ideal devletini ve toplumunu anlatırken nihayetinde sözü filozof kral ya da kral filozofa getirerek ideal düzenin onlar eliyle sağlanacağını ve dolayısıyla filozof kralların toplumun ve yasaların üzerinde bir konuma sahip olması gerektiğini savunmuştur. Bu çalışmada Platon'un hem ideal devleti hem de yeryüzünde toplumsal olarak kurulabilir en iyi ikinci devleti ile onun bekasını emanet ettiği ve detaylı şekilde tasarlayıp anlattığı filozof kral ya da kral filozofu tanımlanmış; ardından filozof kral, yönetmenliğini Kartal Tibet'in üstlendiği, 1986 yapımı *Deli Deli Küpeli* filmindeki Deli Kaymakam karakteri ile karşılaştırılmıştır. Akıl hastanesinden kaçan iki delinin kar ve soğuk nedeniyle dünya ile irtibatı kesilen bir kasabaya gelmesi ve rastlantı sonucu kasabada kaymakam ve hâkim olarak karşılanmasının anlatıldığı filmin kaymakam karakterini filozof kralla karşılaştırmak için betimsel analiz ve metin analizi yöntemi kullanılmıştır. Kaymakam karakteri; siyasal erkinin kaynağı, siyasal gücü kullanma biçimi, toplumdaki kurtarıcı figürü olarak konumu, yasalara karşı tutumu, sahip olduğu erdemler ve değişime kapalı olma kategorileri kapsamında filozof kral ile karşılaştırılmıştır. Çalışma sonucunda Deli Kaymakam ve filozof kral arasında benzerlikler ve paralellikler bulunduğu ortaya konulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Platon, *Deli Deli Küpeli*, Filozof Kral, İdeal Devlet, Kaymakam.

* Geliş tarihi: 29/04/2020 • Kabul tarihi: 14/08/2020

** Anadolu Üniversitesi, Öğretim Görevlisi. Hacettepe Üniversitesi, Siyaset Bilimi Doktora Öğrencisi.
Orcid ID: 0000-0003-4321-5741, onurer Turk22@gmail.com

****Research Article****

Evaluation of the Mad District Governor Character in the Film Deli Deli Küpeli in the Context of Plato's Philosopher King*

Onur Ertürk**

Abstract

Plato pursued the question of how an ideal social order and ideal state could exist after his preceptor Socrates' death, and in a sense, leaving the practice of asking questions and revealing existing mistakes by breaking away from the Sophistic tradition. Socrates' famous phrase "All I know is that I know nothing" left its place in Plato to: "I know, so listen." When describing his ideal state and society Plato argued that the ideal order would be established by the philosopher king or king philosopher, and therefore the philosopher kings should have a position over society and the law. This paper describes both Plato's ideal state and the second best state, as well as the philosopher king or king philosopher whom he entrusted and designed and described in detail; then the philosopher king is compared with the character of the Mad District Governor [Deli Kaymakam] in the 1986 film *Deli Deli Küpeli*, directed by Kartal Tibet. The film portrays two mentally ill people who escape from the mental hospital, arrive in a town that has lost contact with the world due to snow and cold, and are unexpectedly welcomed as District Governor and Judge of the town. The study aims to compare and analyze philosopher king with the mad district governor character in the *Deli Deli Küpeli* film within the framework of categories of source of their political power, their use of political power, their role as a savior figure in society, their attitude the law, their virtues, and their closeness to change. Descriptive analysis and text analysis methods are employed for this purpose. Within the scope of the study, it is determined that there are similarities between the mad district governor and the philosopher king.

Keywords: Plato, *Deli Deli Küpeli*, Philosopher King, Ideal State, District Governor.

* Received: 29/04/2020 • Accepted: 14/08/2020

** Anadolu University, Lecturer. Hacettepe University, Political Sciences Ph.D. Student.
Orcid ID: 0000-0003-4321-5741, onurerturk22@gmail.com

Platon'un Filozof Kral'ı Bağlamında Deli Deli Küpeli Filmindeki Deli Kaymakam Karakterinin Değerlendirilmesi

Giriş

Platon, Batı felsefesi için olduğu kadar Batı teolojisi için de önemli bir düşünürdür. Ne var ki Platon sadece Antik Yunan'ı ve başta Aristoteles olmak üzere ardıklarını, Batı felsefesi ve teolojisini etkilemekle kalmamış; aynı zamanda Orta Çağ boyunca genel olarak Akdeniz havzasındaki medeniyetleri özellikle de Arap ve İranlı düşünürleri etkilemiştir. Orta Çağ boyunca Platon ve Aristoteles'in fikirlerinin tartışılması ve karşılaştırılması; düşünce tarihi içerisinde bir sürekliliği korurken, aynı zamanda, daha sonra ortaya çıkacak olan Rönesans, Reform ve modern devletlerin doğuşuna tarihî bir kaynak olma görevini de üstlenmiştir.

Bu çalışmada Platon'un idealer evreni fikri ile metafiziği, toplumsal sorunlara bir çözüm yöntemi olarak geliştirmesi neticesinde inşa ettiği ve hem devlet iktidarının halkına karşı (polis içi) hem de devletlerarası tüm işgallere, hukuksuzluklara ve adaletsizliklere zemin hazırlayan ideal devleti ile bu devletin yeryüzünde kurulabilecek en iyi gölgesi/benzeri olan devletin yöneticisi olarak beliren kral filozof ya da filozof kral figürü, *Deli Deli Küpeli* (1986) filmindeki Deli Kaymakam karakteriyle birlikte değerlendirilmiş, benzerlik ve karşıtlıkların ortaya konması amaçlanmıştır. Platon'un ideal devleti, tüm siyasi erk ve organizasyonlar için bir dünya devleti kurma amacını gizli tutarken, aynı zamanda onun biricik yöneticisi olan filozof krala da tanrısal yetkiler bahşetmiştir. Türkiye siyasi yaşamında tüm adaletsizlikleri, yolsuzlukları sona erdirecek ve tüm toplumu mutluluğa taşıyacak bir kurtarıcı fikrinin canlı izlerinin ve kökenlerinin de tekrar gündeme getirilmesi çalışmanın tali amaçları arasındadır.

Filozof kral, gerek siyaset bilimi gerekse felsefe alanında bilinen ve Platon'un ideal devleti için olmazsa olmaz olarak imlediği kurgusal bir figürdür. Deli Kaymakam karakterinin kişilik, bağlam, amaç ve yöntem hususlarında filozof kral ile örtüştüğü ve benzeştiği noktaları bulmak ve göstermek, hem siyasi alanın ve o alanın içindeki yurttaş-devlet-yönetici sacayağının Platon'dan günümüze süregelen kavranış biçimini sinema gibi estetik bir enstrüman vasıtasıyla göstermek ve karşılaştırmak bakımından hem de filozof kral motifinin modern toplumlarda ve siyaset alanında canlılığını ve işgal

ettiği konumu anlayabilmek bakımından; nihayetinde de sinema, tiyatro eserlerinin siyaset, felsefe, sosyoloji, psikoloji ve tarih ile olan organik bağına gözler önüne sermek bakımından gereklidir. Bu çalışma da temel motivasyonunu bu gereklilik üzerine inşa etmiştir.

Deli Deli Küpeli filmi 1986 yılında, Kartal Tibet'in yönetmenliğinde çekilmiştir. Filmin uyarlandığı metin, Cevat Fehmi Başkut'un 1965'te kaleme aldığı *Buzlar Çözülmeden* adlı tiyatro oyunudur. Filmde; tımarhaneden kaçan iki delinin kar ve buz nedeniyle dünya ile iletişimi kesilmiş, merkezî hükümetle de bağı kopmuş bir kasabada kaymakam ve hâkim olarak kasabayı yönetmeleri ele alınmaktadır. Deli Kaymakam'ın yardımcıları ise Deli Hâkim ve Deli Çavuş'tur. Dolayısıyla filmde yönetimin tüm erkleri, delilerin elinde toplanmıştır ve film, –hem çekildiği dönem hem konusu hem de konuyu işleyişi itibarıyla– Platon'un ideal devleti ve filozof kralı bağlamında disiplinler arası bir okumaya uygun görünmektedir. Filmde yoğun şekilde bulunan siyasi taşlamalar, sadece dönemin olumsuzluklarını gösterme aracı değildir; söz konusu taşlamalar aynı zamanda Deli Kaymakam'ı bir filozof kral olarak okumaya da uygun hale getirmektedir. Bu nedenle çalışmada filozof kral ile Deli Kaymakam arasındaki paralellikler bulunacak, tartışılacak ve yorumlanacaktır.

Çalışmada amaçlanan; sinema, felsefe ve siyaset biliminin kesiştiği anlamlı noktaları ortaya çıkarmak ve bu kesişimi meydana getiren içeriği tartışabilmektir. Bu doğrultuda makalede yöntem olarak betimsel analiz ve metin analizi yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analizde esas olan, elde edilmiş verilerin önceden belirlenen temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek'ten aktaran Özdemir, 2010: 336). Makalede de bu analiz yöntemine göre tasarlanan temalar oluşturulmuştur. Metin analizinde ise medya içerikleri; söylem, anlatı, gösterge, etki, ideoloji üzerinden değerlendirilmektedir (Kellner, 2014: 6-7). *Deli Deli Küpeli* filmi bu kapsamda bir metin olarak değerlendirilmiş ve film, metin analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Odak noktası, filozof kral ile Deli Kaymakam figürlerinin çeşitli kategoriler ve kendi yaşam alanları içerisinde karşılaştırılmasına çevrilmiştir.

Çalışmanın örneklemini filmin kendisi oluşturmaktadır ve bu kapsamda yargısal örnekleme yöntemine başvurulmuştur. Yargısal örnekleme yönteminde örneklem seçimi; seçimi yapan kişinin istek, düşünce ve deneyimlerine göre yapılır (Özen ve Gül, 2007: 414). Bu örnekleme yönteminde araştırmacılar, kendi yargılarını veya

önceden edinmiş oldukları bilgileri kullanarak örneklem seçerler – yani araştırmanın amacına hizmet edecek örneklemin bulunup sınırlandırılması amaçlanır (Monette vd., 2014: 139-154). Bu minvalde çalışmada *Buzlar Çözülmeden* adlı tiyatro oyununun Kartal Tibet'in yönettiği *Deli Deli Küpeli* (1986) filmi uyarlaması analiz edilmiş ve Platon'un filozof kralı ile birlikte yalnızca Tibet'in filminin değerlendirilmesi çalışmanın sınırlılıklarını oluşturmuştur. *Buzlar Çözülmeden* adlı tiyatro oyununun daha önceki uyarlaması olan, Nejat Saydam'ın yönettiği *Buzlar Çözülmeden* (1965) filmi; 1980 değil 1960 darbesi ikliminde çekildiği ve başka veya karşılaştırmalı bir çalışmanın konusu olabileceği düşünüldüğü için bu makalenin kapsamına dâhil edilmemiştir. Ayrıca 1986 yapımı *Deli Deli Küpeli* filmi, görece daha özgürlükçü bir ortamda çekilen 1965 yılındaki uyarlamadan daha kompleks bir yapı arz etmektedir. Şöyle ki filmde darbe ve dikta; çeşitli şart, erek ve amaçların yerine getirilmesi veya vadedilmesi koşuluyla olumlanmakta fakat aynı zamanda akıl dışılık ile yasa dışılık arasındaki ince çizgide de gelgitler yaşamaktadır. Bu anlamda filmin; popülizmi, sağlıksız bir demokrasiye tercih edeceği/ettiği düşünülebilir. Çalışmanın diğer sınırlılığı, Platon'un felsefesi ile ilgilidir. Çalışmada filozof kral; Deli Kaymakam ile karşılaştırma ve analizlerin merkezinde tutulmuş, Platon'un diğer düşünce ve tasarılarına filozof kral ile ilişkisi ölçeğinde yer verilmiştir.

Giriş ve Sonuç dışında çalışma dört bölümden oluşmaktadır: İlk bölümde Platon'un kendisi ve ideal devlet tasavvuru tanıtılmaktadır. İkinci bölümde ideal devletin içindeki filozof kral ile ideal devlet-filozof kral ilişkisi işlenmektedir. Üçüncü bölümde *Deli Deli Küpeli* filmi çok genel olarak anlatılmakta ve Deli Kaymakam, filmin içindeki dünya ile birlikte tanıtılmaktadır. Dördüncü bölümde ise siyasal erklerinin kaynağı ve meşruiyeti, siyasal gücü kullanma biçimleri, yasalara karşı konumları, kurtarıcı figürü olarak portreleri, erdemleri ve değişime kapalılıkları başlıkları altında Deli Kaymakam ile filozof kralın ilişkisi tartışılmaktadır.

Platon ve İdeal Devleti

Platon'un yaşamı, Antik Yunan'ın ama özellikle de Atina'nın en parlak dönemini takip eden bir çöküş dönemine rastlamıştır. Sofistlere birçok konuda karşı olmasına karşın Sokrates'in öğrencisi olmayı tercih eden Platon, savaşlar ve iç huzursuzluklara şahit olduğu döneminde (MÖ. 428/7- 348/347) hem Yunan'ın hem de Atina'nın gerilemesine

ve çöküşüne neden olan unsurları araştırmış ve bu kötü durumdan kurtulmak adına çözümler geliştirmiştir (Arslan, 2018: 173-182).

Sokrates'in bilgelerin yönetimi düşüncesini sistemli hale getirerek Yunan kültür mirasıyla geliştiren Platon'un bu düşünce sistemi, sofistlerce sık sık eleştirilen aristokratik düşünürlere ve düşüncelere de yeniden canlanma olanağı sağlamıştır. 30 yaşından 80 yaşına değin otuza yakın diyalog kaleme alan Platon'un bu diyaloglarının ekseriyetinde Sokrates bulunur. Ne var ki Sokrates'in bu diyaloglarda söylediği sözlerin tamamı kendisine ait değildir. Özellikle olgunluk dönemiyle birlikte Platon kendi düşüncelerini Sokrates üzerinden aktarma yolunu benimsemiştir (Şenel, 1995: 140-142). İdealizmin kurucusu ve temsilcisi olan Platon, gerçeğin tinsel olduğunu savunur. Dolayısıyla hakikati yeryüzünde ve somut nesnelere içerisinde değil, tinsel bir varlık anlayışında arar (Kılıç, 2016: 68-69). İdealar evreni, nesnelere evrenini kapsamaktadır. Bozulmuş nesnelere evreninde bulunan insanlar için yapılacak en erdemli hareket; tüm bireysel ve toplumsal yaşamı, idealar evrenine yaklaştırmaya çalışmak olmalıdır. Dolayısıyla Platon felsefesini olan üzerine değil olması gereken üzerine inşa etmektedir.

Platon, nesnelere ve idealar evrenlerini birbirinden ayırmaktadır. Bu ayrım sayesinde bilgelerin ya da filozofların yönetimine kapı aralamaktadır. İdealar evreni, gerçek olan ve ulaşılmaya çalışılması gereken metafizik bir kurgudur. Nesnelere evreni ise onun bir gölgesi, yansımasıdır (Yıldız, 2015: 161-171). İdeaların nesnelere evreninde bulunmayan karşıtları da vardır; eşitlik, adalet, iyilik bu idealere örnek verilebilir. Platon, hiyerarşik idealar evreninin (idealar evreni eşit değil ve hiyerarşik ise nesnelere evreni de öyle olmalıdır) en üstüne yerleştirdiği en iyi ideasını, tanrı ile özdeşleştirir. Açıkta ki nesnelere dünyasında bulunan tanrı, yeryüzündeki devletin yöneticisine sonsuz bir meşruluk sağlamaktadır.

Platon'un siyasal düşünce sistemi de idealizmiyle yakından ilgilidir. Şenel'e göre (1995: 143), Platon; toplumu yönetmenin kolay bir iş olmadığını, yönetim işinin derin bilgi sahibi, yönetim sanatı ve bilimine kendilerini adayanlar tarafından yapılması gerektiğini savunur. Bu sayede sıradan halk; yönetimden uzak tutulacak, yöneten ve yönetilen ayrımı kurumsallaşacaktır. Yine Şenel'e göre (1995: 143), Platon; bu kurumsal yapının yıkılmaması ve her şeyin altüst olmaması adına kurumları değişime kapalı, durağan, statik bir toplum tasarısı hazırlar. İdealizmiyle birlikte düşünüldüğünde

Platon'un siyasî amaçları içerisinde en önemlilerinden biri de değişime kapalı toplum düzeni tasarısıdır.

İki evren, iki bilgi türü bulunduğu göre nesnel evrenindeki her şeyi idealar evrenine benzetmeye çalışmak gerektiğini savlayan ve Mağara Alegorisi ile de bunu göstermeye çalışan Platon; nesnel evreninin sürekli değişen kurumlarını, değişmez kurumlar ile sabitlemeye ve toplum düzenini bozucu değişikliklerden sakınmaya çabalamaktadır. Bu düzeni temin edecekler ise filozof krallardan başkası değildir (Arslan, 2018: 239-245, 258-260).

İdeal devlet; uyum, huzur ve doğruluğun sağlanması adına hem kişiler bazında hem de toplumsal olarak bir gerekliliktir (Özkan, 2018). Platon'un İdeal devleti (aynı zamanda iyi olan yer, kent anlamıyla) bir ideal toplumu da zorunlu olarak gerektirir (Levin, 2012: 23-33).

Sokrates'in öğrencisi olmasının da etkisiyle insanın özünün kötü olmadığına inanan Platon, insanın iyi olanı arzuladığını dile getirir. İnsan bilerek kötülüğü arzulamaz. İnsan, her zaman iyi olanı ve iyi eylemleri gerçekleştirmek niyetindeyse o halde hem özel alanda hem de kamusal yaşamda kötülük neden vardır? Platon'a göre kötülük; insan neyin iyi ve neyin kötü olduğunu kavrayamadığı, onu bilmediği için var olur. Kötülüğün engellenmesi ise eğitimle, böylesi bir eğitim ise doğru bir toplum düzeniyle mümkündür (Özkan, 2018: 4-5). Platon, ideal devleti ile ideal bir siyasal düzeni aramaktadır. Mutlak gerçekliğe erişmenin yolu olarak devleti araçsallaştıran Platon, sistemin yalnızca kurulmasını değil; aynı zamanda devam ettirilebilir olmasını da istemektedir (Demir, 2019: 204-2015).

Döneminin kahramanlık ve polise bağlılık değerlerinin yanı sıra Platon mevcut değer ve düşüncelere Sokrates ve Sofistlerin yaptığı gibi bir yıkıcılık motivasyonu beslemez. O, sorgulama ve akıl yürütmeyi yalnızca mükemmelin ve mükemmel yaşamının arayışı için kullanmaktadır. İdeal devlet, hem mevcut düzeni düzeltmenin bir aracı hem de ulaşılması gereken bir ülküdür (Bolarfinwa, 2009: 11-15).

Platon, *Devlet* (2005) kitabında ideal devlete geçmeden önce ideal devlete göre mevcut yönetim biçimlerini sıralamaktadır. Ona göre en iyi yönetim sıralaması; (en iyiden en kötüye) monarşi, aristokrasi, timokrasi, oligarşi, demokrasi ve tiranlık biçimindedir. Keçilerden birinin yine keçi sürüsünün başına getirilmesi ne kadar anlamsızsa çokluğun başına da onları yönetmesi için sürüden birinin gelmesini o kadar

anlamsız bulan Platon, filozof ve bilgelerin yönetimine bir kez daha zemin hazırlamaktadır. *Devlet Adamı* (1998) diyalogunda da benzer bir yönetim sıralaması yapan Platon için tekin çoğunluğu yönetmesi, yani tekin yasalı yönetimi, –monarşi– ideal devlete büyük ölçüde bir yakınlık sağlamaktadır. Ancak ideal devletinde monarşiyi biraz esneterek ve yöneticiyi farklı özelliklerle donatarak onu tanrısallaştıracak olan Platon, *Yasalar*'da ideal devletten sonra en iyi ikinci devletten söz eder ve monarşi ile demokrasiyi birleştirerek karma yönetimi ileri sürer (Yıldızdöken, 2015: 61). Platon'un, *Devlet Adamı*'nda önem vermediği yasaları, son eseri olan *Yasalar*'da önemsemiği görülür (Yıldızdöken, 2015: 61). Zira Platon yaşamının son yıllarında tekrar görüş değiştirerek, ölümsüzlüğünü dilediği ideal devletin yalnızca yöneticilerin insafına ve onların eğitime bırakılamayacağını, filozof kralların çok kısıtlı da olsa yasalar ile çerçevelenmesi gerektiğini anlamış görünmektedir. Yine de bu çerçeve dahi filozof kralın sonsuz gücü ve özgürlüğü için önemli bir engel teşkil etmemektedir.

Platon'un ideal devleti toplumu üç ayrı gruba ayırır: Birinci grup olan yöneticiler, devletin işleyişi ve bu işleyiş içinde adalet, doğruluk ve akılcılıkla ilgilienirler. Devletin bekası, yöneticilerin erdemli oluşuna bağlıdır. Yöneticilerin işi; aynı zamanda, devleti, akıl ve bilgi ile süreğen kılmaktır. İkinci grup olan savaşçı veya muhafızlar, devlet organizması içindeki cesarete işaret eder ve yöneticilerin aksine aklın değil; ruhun mükemmelliğiyle ilgilienirler. Görevleri ise dâhilî ve haricî düşmanlara karşı cesaretle savaşmak, karşı koymaktır. Üçüncü ve en değersiz, en kalabalık grup olan üreticiler ya da emekçiler ise ölçülü olma ödevine sahiptir. Görevleri ise yönetici ve savaşçılara itaat etmek ve toplumun işleyişi için gerekli olan her şeyi üretmektir. Her grup, toplumun ve devletin esenliği ve işleyişi için önemlidir. Gruplardan birinin görevini ya da kendisinden bekleneni yapamaması durumunda kaos olur (Şenel, 1995: 142-145; Arslan, 2018: 402-430).

İdeal devlette filozof kralların eğitimi önemli bir husustur. Platon, koruyucu-savaşçı grubunun içinde felsefe ile ilgili olan gençlerin seçilmesini ve eğitilmesini salık verir. 20 yaşından başlayarak bu gençler matematik, geometri gibi temel bilimleri öğreneceklerdir. 30 yaşından 50 yaşına kadar ise tekrar bir elemanın ardından felsefe eğitimi alacak olanlar arasından sınavları geçebilenler, iyi ideası için son bir aşamaya geçeceklerdir. Bu son aşamanın geçilmesiyle 20 yaşından başlayarak eğitim alan kişi

veya kişiler toplumun ve devletin başına getirilecektir. Bu yöneticiler sadece sınav ve eğitimlerde gösterdikleri yetenekleri ve zekalarıyla değil; aynı zamanda iyi ideasını, yani tanrıyı da kavrayabildiği için tanrısal özellikler ve dolayısıyla yetkilerle donanmış olacaktırlar (Rosen, 2008). Platon; filozof kral olarak yetişen yöneticilerin yasalara uyma zorunluluğu olmadığını, onların hem insan yapımı yasalardan üstün bir yasa gibi olduğunu hem de iyi ideasını kavramış tanrısal varlıklar olduğunu savunarak ideal devletindeki yöneticileri, yasalardan azade bırakır (Şenel, 1995: 144-147).

Özetle, içinde bulunduğu çöküş döneminde Atina Polisi ve Yunan Dünyası için çözüm yolları arayan Platon, felsefesini olması gereken üzerine inşa etmiştir. Onun ideal devleti, mevcut bozuklukları tamir etme aracı iken ulaşılabilir en iyi için bir yöntem ortaya koyar. Böylesi bir devlet; idealar evreninin nesnel dünyasındaki karşılığı olmalı ve en yüksek iyiyi, yani toplumun iyiliğini sağlamalıdır. Dolayısıyla tanrısal bir yönü bulunan ideal devletin, insani değişimlere –özü itibarıyla– en iyi olma savıyla direnmesi gerekir. İşte Platon, değişimi engellemek adına yöneticilerini iyi ideasına ve derin felsefe bilgisine sahip olacak şekilde yetiştirmek ister. Filozof krallar hem iyi ideasının hem onun yeryüzündeki yansımasının hem de toplumsal düzen ve işleyişin bekçisi konumundadır. Platon; zamanla ideal devletin kurulamayacağını anlayıp monarşi, aristokrasi ve demokrasiden bazı unsurları alarak karma yönetimini, yeryüzündeki gerçekleştirilebilir ve tarih dışı devletin yönetim biçimi olarak öne sürer. Filozof-krallar ise bu ikinci en iyi devlette de önemlerini kesinlikle muhafaza edeceklerdir.

İdeal Devletler ve Filozof Kral-Kral Filozof

İdeal devletin var olup olmayacağından bağımsız olarak filozof kralı ele alan Platon, ideal devletini, varılması gereken bir nokta olarak saptar. Bu devlet, diğer tüm devletler ve toplumlar için bir kıstas oluşturmalıdır. Böylesi bir ideal devletin var olabilmesi ise, ideal bir insana ve o insanın yönetici olarak başa geçmesine bağlıdır (Kaya, 2018: 507-517). Filozofların kral, kralların da filozof olmadıkça devletlerin başının beladan kurtulamayacağını söyleyen Platon (2005); filozof kralı, kötülüğü ortadan kaldıracak, toplumu en iyi ideasına, adaletli ve mutlu bir yaşama yaklaştıracak ve onu devamlı kılacak tanrısal bir karakter olarak kurgulamaktadır. Platon'un filozof kralının iktidarı ve

hükmetme ayrıcalığı, gerçek ve topluma dayalı değildir; filozof kral tanrısaldir ve dolayısıyla spekülâtif bir şahsiyettir.

Filozof krallar (ya da kral filozoflar) yalnızca bilgi sahibi değil; aynı zamanda koruyucu takımın içinden geldikleri için cesaret erdemine de sahip kişilerdir. Bunun yanı sıra filozof kralların ölçülülük erdemine de sahip olması beklenir. Filozof kral, nihayetinde, kendi istek ve arzularına, akli yoluyla direnebilen kişi olmalıdır (Çıvgın, 2018a: 221-223). Filozof kral; Platon'un ideal devletinde belirttiği toplumu oluşturan üç grubun tüm erdemlerini kendinde toplamış, karma bir yönetim biçiminin yeryüzündeki gölgesidir. Dolayısıyla hiyerarşik ölçüde filozof kralın monarşik, aristokratik, demokratik yönetim özellikleri ve becerileri ile donatıldığı söylenebilir.

Yalçinkaya'ya göre (2011: 108-109) filozof kralın temsil ettiği konumu anlayabilmek için, filozof kralın, ideal devletin verili sayıldığı hali ile bozuk düzenin içinde yetişen halinin ayırt edilmesi gerekir. Filozof kral, esasen bozuk düzenin içinde başa geçmesiyle kendini ve özelliklerini belirgin kılar. Filozof kralın başa geçmesiyle önceki tüm düzenlerden kopuş meydana gelir, toplumun ve polisin genel mutluluğunu gözeten devlet kurulmuş olur. Filozofun yönetici kılınmasındaki esas amaç da zaten budur.

Düzenden kopuş, bir yandan filozof kralı bir kurtarıcı figürü olarak da şekillendirmektedir. Eski, bozuk yapıyı yıkarak içerisinden yeni, kalıcı, adaletli ve erdemli bir sistemi kuracak olan filozof kral; toplumun tamamının yanı sıra tek tek tüm vatandaşları da rahat ettirecektir. Platon'a göre (2005), altın zamanları sona ermiş Atina ve Yunanistan'ın ihtiyaç duyduğu şey; onları kaostan çıkaracak bilgelik sahibi, cesur, ölçülü ve tanrısal özellikler gösteren bir filozof kraldı. Böylesi bir kral yalnızca devletin devamlılığını tesis etmekle görevli değildi; o, aynı zamanda ideal devletin de kurucusu ve organizma şeklinde ele alınan toplumun da kurtarıcısıydı. Platon, bu nedendir ki ideal devleti için eğitime verdiği önemle ve filozof kralın yetişmesi ihtimalini göz önünde bulundurarak Akademi'yi kurmuştur.

Kral filozof; devletin yönetimine geçtiğinde, toplumu yeni modele hazırlamalıdır. Filozof kral, böylesi bir durumda bir tabula rasa oluşturmalıdır (Yalçinkaya, 2011: 108). O halde filozof kralın hem yasaları hem de insanları ortadan kaldırarak yeni bir levha, yeni bir sayfa ve yeni bir toplumsal düzen inşa etme yetkisi bulunmaktadır.

Eski topluma ait ne varsa silip atma hakkına sahip filozof kral, üstün bir güce sahiptir. Kral filozofun kendisinin ve iradesinin dışında kalan her şey hükmünü kaybetmiştir. Yasalar da filozof kral karşısında duramaz; çünkü ister iyi ister kötü olsunlar, eski düzen tarafından yapılmışlardır ve nihai olarak kötüdürler. Bu durumda filozof kralın eli, bu yasalarla bağlanamaz (Yalçınkaya, 2011: 108).

Filozof kralın yasalarla bir bağı kalmadığı açıktır. “O halde yönetme hakkını nereden almaktadır?” sorusu ortaya çıkar. Platon’a göre kral filozof; bu hakkı bilişinden – tümel bilgiye, iyi ideasına, en nihayetinde epistemeye sahip oluşundan alır (Yalçınkaya, 2011: 108-109). Açıktır ki filozof kralın meşruiyeti yeryüzünde değil, idealar evrenindedir ve tüm üstün erki metafizikseldir. Filozof kralın bu dünyadan insanları anlayamayacağı ya da halkın, filozof kralı anlayamayacağı durumlarda filozof kralın otoritesi –tanrısal olduğundan ötürü– sorgulamaya kapalıdır. O; yasaların da insanların da üzerinde, devletin ve yasaların ideasına sahip, üstün bir varlıktır.

Filozof kral, ideal devleti kurarken yasadışı bir süreç yaşanmaktadır. Eski yasalar ortadan kaldırılmış ancak yeni yasalar konmamıştır; fakat bu, ideal devlette yasaların olmayacağı anlamını taşımaz. Filozof kral, önce yasalarını oluşturacağı devleti ve toplumu idealize edeceği dokuyu oluşturmaya çalışmaktadır ki kendisi zaten yasalardan üstün, yasaları kendisinde toplamış bir insandır (Nichols, 1984: 256-269).

Filozofun kral ya da kralın filozof olduğu düzende akıl ve iktidar bir araya gelerek devletin bütünlüğü, toplumun birliği sağlanacak ve bu birlik-bütünlük; doğal, değişmez bir yapıya oturacaktır. Filozof krallar; akıl ve güçleriyle, adalet ile yöneterek en büyük erdemlerden birini yerine getirecek ve tüm polisteki yurttaşların güvenle, huzurlu ve mutlu bir yaşam sürmesini sağlayacaktır (Çıvgın, 2018b: 109). Platon’un felsefesinde toplum ve devlet bir aile gibi düşünülür ve toplumsal ailenin reisi de yönetici –yani kral– olmaktadır. Sürünün iyiliğini düşünen, sürüden biri olamaz. Nasıl ki baba, ailesinin iyiliğini düşünüyorsa filozof kral da toplumun iyiliğini istemektedir. O halde filozof kralın her isteği yerine getirilmeli, ona uyulmalıdır (Yali, 2019: 416-417; Şenel, 1995: 159). Filozof kral, otoritesini ve gücünü kimseyle paylaşamaz. O; zaten gücün, aklın, otoritenin ve yasanın bileşimidir. Onun meşruluğu ve yasallığı halihazırda iyi ideasına sahip olmasından ötürü sorgulanamaz. Onun sorgulanması; iyi ideasının, olması gereken, amaçlanan en yüksek iyi ve erdemin, tanrıların sorgulanması anlamına gelmektedir. Her vatandaş (esasinda tebaaya dönüşmekte olan kitleler); filozof krala

ve onun tüm düşüncesine, aksiyonuna ve yasına gönüllü olarak veya zorla uymak durumundadır. Filozof kral, halkının rızasına gereksinim duymamaktadır. Kral filozofun yasaları, bütün toplumun mutluluğunu amaçlayacaktır. Bunun için yurttaşların toplumdaki işlevleri belirlenecek, her üç grubun kendi içinde bütünlüğünün sağlanması da zor veya ikna ile gerçekleştirilecektir (Desmond, 2013: 30-35, 38-39).

Platon, filozof kralın yasalarla ve yurttaşlarla ilişkisinin tiranlığı çağrıştırdığını fark ederek onun bozuk nesnelere dünyasındaki devleti düzeltmekle görevli olduğunu altını çizer. Onun amacı, yaratısının meşruiyetini sağlamaktır. İdeal devletteki yönetici yasa ideasına göre hareket etmektedir. Ancak ideal devlet kurulurken bozuk yasalarla karşı karşıya kalan filozof kral; iyi ideası, yasa ideasını kapsadığından, yasaları çiğneme, yani yasalara uymama hakkına sahip olur (Reeve, 2006: 191-195, 204-206, Yalçınkaya, 2011: 109). Yasalara uymama hakkı sadece bilgeler içindir. Geri kalan herkes, kötü de olsa yasalara uymalıdır. Aksi takdirde işkence ve ölüm cezaları da Platon tarafından uygun görülür. Ancak burada kötü yasaların kurbanı olan hocası Sokrates'i hatırlayarak yalnızca bilgeleri ölüm cezasından muaf tutmakta, böylece hocasını öldürenler ile arasındaki mesafeyi korumaya çalışmaktadır (Yalçınkaya, 2011: 111). Yine de açıktır ki ölüm cezası, Platon'un filozof kralı açısından da toplumsal kontrolü sağlamak adına etkili bir enstrümandır.

Devleti yasaların değil onu yapanların, uygulayanların ve uyanların refaha erdirebileceğine inanan Platon, iyi ideasının ve devlet yönetiminin yasalardan daha öncelikli bir öneme sahip olduğunu düşünmektedir. İdeal toplumu yaratmak için gereken ahlaklı toplum yalnızca yasalarla yaratılamaz. Zira tanrısal bir halk yaratmak mümkün değildir ancak tanrısal bir kral bulunabilir. O halde kralı yasalarla sınırlamak mantıksız hale gelir (Reeve, 2006: 22-23, 197-207; Yalçınkaya, 2011: 111). Sonuç olarak Platon, reform imkânlarını ve düşüncelerini eleyerek kendini yıkıcı ve devrimci bir pozisyona sabitler (Yalçınkaya, 2011: 111).

Kısacası, Platon'un filozof kralı ya da kral filozofu, bozuk düzeni düzeltecek bir kurtarıcıdır. Eğer bozuk düzenin içerisinde belirirse yasaları çiğneyerek ideal toplumu ve devleti, dolayısıyla adalet erdemini gerçekleştirecektir ve bu durumda onu bağlayan hiçbir yasa veya kural bulunmamaktadır. Onun iktidarı ve siyasal erki kendi amacında, sahip olduğu iyi ideasında; tesis etmeye çalıştığı ideal toplum da ideal devlet tasavvurunda yatmaktadır. İdeal devletin verili olduğu bir düzende ise kendisi yine yasa

ideasına sahip olduğu gerekçesiyle yasalardan ve kısıtlamalardan muaftır. Onun her eylemi ve her söylemi yasadır, yasaldır, buyruktur. Amacı tümelin iyiliği olduğu için, tümeli oluşturan her tikel –bir başka deyişle toplumun her bir yurttaşı– ona koşulsuz biat etmek durumundadır. Kurtarıcı olan filozof kral; tanrısaldir ve sorgulanması anlamsızdır – anlamsız gelen kararlar aldığında dahi onu sorgulamak, anlaşılmadığında anlamaya çalışmak yersizdir. Filozof kralın yetkileri sınırsızdır. Öyle bir düzen kuracaktır ki sonsuza kadar devam edecektir. En yüksek iyiyi ve toplumun mutluluğunu, ondan daha iyi düşünecek ve gerçekleştirecek kimse olmadığına göre ona uymak aynı zamanda akılcı olacaktır. O herkesin iyiliği ve mutluluğunu düşündüğü için geri kalanların ona uymak dışında bir seçeneği kalmamaktadır.

***Deli Deli Küpeli* Filmi ve Deli Kaymakam**

1986 yapımı *Deli Deli Küpeli* filmi, Cevat Fehmi Başkut'un 1965 yılında tiyatro oyunu olarak yazdığı *Buzlar Çözülmeden* eserinden uyarlanmıştır. Kartal Tibet'in yönetmenlik yaptığı filmin kadrosunda Kemal Sunal (Deli Kaymakam), Melike Zobu (Haticce), Yaman Okay (Yılanoğlu), Yavuzer Çetinkaya (Deli Hâkim), İhsan Yüce (Deli Çavuş), Reha Yurdakul (Av. Şeref Haktanır) gibi isimler bulunmaktadır.

Filmde tımarhaneden kaçarak karlı ve soğuk bir havada bir kasabaya sığınan ve rastlantı sonucu biri kaymakam diğeri hâkim sanılan iki delinin hikâyesi anlatılmaktadır. Filmde, alegori ve tersinme aracılığıyla, izleyiciye Deli Kaymakam'dan öncesi ve sonrası hakkında, hangi düzenin daha insancıl ve akılcı, hangisinin ise delice ve insanlık dışı olduğu sorusu sordurulmak istenir (Ünal, 2010: 73; Hancıoğlu, 2016: 9). Filmin uyarlandığı tiyatro oyunu ve sonrasındaki 1965 yapımı Nejat Saydam'ın filmi, 1960 darbesi ve bunun toplumsal sonuçları üzerine odaklanmışken 1986 yapımı *Deli Deli Küpeli* filmi, 1980 darbesinin etki ve iklimi altında çekilmiştir. Örnek olarak, filmin açılış sekansında köylülerin ve kasabalıların kahvede otururken televizyonda pür dikkat darbecileri dinlemesi ve sonrasında alkışlaması, kendi aralarında konuşurlarken de karların bir an önce erimesini ve 12 Eylül'ün kasabaya da gelmesini istemeleri verilebilir (Kartal Tibet, *Deli Deli Küpeli*, 03:20-05:05).

Söz konusu kasaba, yoksul bir kasabadır. Kendi sorunlarını kendi başına çözemez haldedir. Kasaba hem mutsuz hem de umutsuzdur. Halk; oduncu, bakkal, toptancı, kasap vb. esnafın karaborsacılığının yanı sıra tefeci ve siyasetçiler tarafından

da sömürülmüş ve sindirilmiştir. Kasabada asayiş ve düzeni sağlayan ve güç kullanma tekeline kendinde toplayan ise eşkıya Yılanoğlu'dur. Böylesi bir atmosferin içerisinde kasaba halkının biricik umudu, yeni kaymakam ile hâkimin kasabaya ulaşması ve tüm bu adaletsizliklere ve kaosa son vermesidir. Kasabalılar; Deli Çavuş lakaplı karakterin de etkisiyle, kaymakamlık binasındaki iki hastayı, kaymakam ve hâkim sanarak sorunlarına çözüm bulmalarını beklerler.

Kasabalının umutlarını gerçekleştirecekler ise akıl hastanesinden kaçan iki deliden başkası değildir. Filmin baş kahramanı olan Deli Kaymakam'ın ruhsal bozukluğu süreklilik arz etmemekte, nadiren de olsa nöbet şeklinde kendini göstermektedir. Bu kriz anlarında ise kendini kaybetmekte ve kriz geçtikten sonra ne yaptığını hatırlamamaktadır. En yakın arkadaşı ise kendisini hâkim zannetmektedir (Hancıgaz, 2016: 9-10).

Filmde, Deli Kaymakam, halka anlamsız ancak etkili bir nutuk attıktan sonra mevcut düzeni değiştirmek adına icraatlarına başlar. Filmde sırasıyla oduncunun odunlarını, ekmekçinin ekmeklerini halka dağıtır ve aynı zamanda hâkimle birlikte esnafa para cezası verir. Toptancı (aynı zamanda kasap) esnafa ise idam cezası verir ancak kasabadaki siyasi parti lideri –aynı zamanda avukat olan Şeref Haktanır– tarafından bu kararından vazgeçirilir. Deli Kaymakam; halka da birçok görev vermesinin (kapı önlerini temizletmek, okul yolunun karlardan temizlenmesi vb.) yanı sıra çocukları aşılattmış ve halkı, tefecinin elinden kurtararak büyük bir teveccüh kazanmıştır.

Adını ve ruhsal problemini bilmediğimiz Kaymakam; doğruluk, adalet, ahlak, iyilik gibi çeşitli erdemlerle donatılmıştır ve eylemlerini de bu yönde gerçekleştirmektedir. Akıllıların yapamadığını bir deli olarak yapmış, halkın refah ve mutluluğunu sağlamış, huzur ve adaleti kasabaya getirmiştir (Hancıgaz, 2016: 9-10). Nihayetinde, başlarda halk için halka rağmen hareket eden Deli Kaymakam; zamanla çoğu sorunu çözmüş ve hikâyenin en korkutucu ve kötü ismi olan Yılanoğlu'nu ortadan kaldırmış, iş birlikçilerine ise bir ders vermiştir. Halkın güvenini kazanan, onları daha insancıl ve adil bir yaşama zorlayan Kaymakam'ın iktidarı ise buzlar çözülmüncüye, gerçek ve akıllı kaymakam kasabaya gelinceye kadardır. Güneşin görünmesiyle Kaymakam, sevdiği kadın ve en yakın arkadaşı hâkimle başka bir kasabaya doğru yola çıkar ve film sona erer.

Filmdeki karakterleri, filmin anlatısını pekiştirmek adına şu şekilde özetlemekte fayda var: Deli Kaymakam, deli hâkimle birlikte dolaşır. Sık sık ona danışarak onay almak ister ancak bu danışma işi, istişare boyutunda değildir. Çocuksu bir yanı olduğu gibi gerektiği zaman son derece sert ve tavizsiz davranır. Deli Hâkim, Kaymakam'ın yol arkadaşı ve dostudur. Kendini hâkim zanneder. Sorulan sorulara net cevaplar vermekten daima kaçınır. Deli Çavuş, kasabalı bir gazidir. Biraz safça olmasına rağmen her emri harfiyen yerine getirir. Kasabalılar ve çocuklar kendisiyle alay etmekten çekinmez. Avukat Şeref Haktanır, yasaklı bir siyasî partinin başkanıdır. İlegal yöntemlerle esnafların ve tefecilerin sorunlarını çözmeye çalışır. Tefeci Mahmut Ağa; fakirlere, küçük toprak sahibi köylülere fahiş fiyatla borç verir. Kasabada tek el konumundadır. Tüccar Karamuratoğlu; dindar görünen ancak ölmüş at ve eşek etini lokantasında servis eden, ticarete her türlü hileyi kullanmaktan çekinmeyen bir karakterdir. Tefeci Mahmut Ağa ve Avukat Şeref Haktanır ile bir ortaklıkları vardır. Yılanoğlu ise bir eşkıya, hatta teröristtir. Yerel güç odaklarıyla ilişkileri vardır. Tüccar, tefeci ve avukattan oluşan birliğin tetikçiliğini yapmaktadır. Halk üzerinde baskı kurar ve güvenliğin, asayişin kendisinden sorulduğunu belirtir (Dinç, 2011: 81). Esnaflar fırsatçıdır. Karaborsacılık, fahiş fiyat vb. yöntemlerle zenginleşmişlerdir. Yılanoğlu'na ve Avukat Şeref Haktanır'a güvenirlir. Hatice, tek başına kardeşlerini büyüten bir kasabalı kızdır. Yukarıda bahsi geçen tüm kötü karakterleri, onun başına gelenler üzerinden tanırız. Kaymakam'a âşık olur ve filmin sonunda onunla birlikte kasabadan ayrılır.

Filmde, aynı zamanda, Türkiye'de kurtarıcı fikrine gösterilen rağbet ve onun yaptığı her icraatın sorgulanmaksızın kabul görmesi sunulur. Siyasal atmosfer içerisinde sorumluluk almayan, çoğu zaman da aksiyon kanallarının çeşitli yöntemlerle kapatıldığı halkın onları bozulmuş, yozlaşmış düzenden kurtaracak, adaleti getirecek, kendisini her şeyden azade kılabilmiş, erdemli ve tüm toplumun mutluluğunu amaçlayan bir kahramana, bir kurtarıcıya duyulan ihtiyacı ve inancı filmde açıkça tasvir edilmektedir.

Deli Kaymakam'ın Filozof Kral Olarak Değerlendirilmesi

Bu bölümde Deli Kaymakam'ın filozof kral bakımından değerlendirilmesi ve tartışılması amacıyla ilkin başlıklar altında her iki karakter karşılaştırılmakta; devamında ise benzerlik, paralellik ve uyumsuzlukların genel durumu tablo ile ortaya konulmaktadır.

Deli Kaymakam ve filozof kralın değerlendirildiği başlıklar aynı zamanda Türkiye'de de sıkça görülen kurtarıcı imajının özelliklerini yansıtmaktadır. Kendi enstrümanlarıyla birlikte ereğini de kaybeden halk için erdemli, adaletli, her şeyi tek başına başarabilen, otoriter ve ideal bir toplum yaşantısıyla mutlu bir bireyi sağlamaya çalışan kurtarıcı kahramana olan inanç; filozof kral ve Deli Kaymakam'ın benliklerinde idealize edilmiş bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple filozof kral ve Deli Kaymakam'ın değerlendirilmesi ve karşılaştırılması, hem böylesi bir ihtiyacın var olup olmadığı sorusunu gündeme getirmeye hem de var ise bu ihtiyacın analizine küçük de olsa bir katkı yapmayı amaçlamaktadır.

Makalede, filmin kendisi bir örneklem olarak ele alınmış ve metin olarak kabul edilen filmdeki diyaloglar bu yolla çözümlenmiştir. Filmin anlatısı, bir metin şeklinde değerlendirildiğinde söz konusu başlıklara göre kıyaslama yapmak daha anlaşılır bir hale gelmektedir. Analiz yapılırken Platon'un genel düşünceleri veya diğer çalışmalarından ziyade filozof kral kavramsallaştırması temel alınmıştır. Platon'un diğer tasarılarının yanı sıra *Deli Deli Küpeli* filmi de çokça gönderme ve taşlama içermesi sebebiyle başka araştırmalara veya okumalara son derece açıktır.

Filozof kral ile Deli Kaymakam, elbette farklı evrenlere ve değişkenlere sahiptir. Ancak onları karşılaştırabilecek bir zemin yaratmak adına filozof kralın ayırt edici özellikleri belirlenmiş, bunlar kategorilere başlık olarak seçilmiş ve sonrasında Deli Kaymakam'ın bu özelliklere uygunluğu ele alınmıştır. Elde edilen bulgular yorumlanarak tablo ile özetlenmiştir.

Siyasal Erklerinin Kaynağı ve Meşruiyeti Bağlamında

Filozof kralın meşruiyeti, amacında yatmaktadır. O; tüm toplumun mutlu ve adaletli olabilmesi için, iyi ideasına sahip olarak yönetir. Erdemli bir toplumsal yaşam amacı güden filozof kralın amacı, herkesin iyiliği ve devletin esenliği olduğu için filozof kral meşrudur ve siyasal güçlerini de –iyi ideasına erişmiş olduğundan– tanrısal olmasıyla

elde etmektedir (Yalçınkaya, 2011: 108-109; Desmond, 2013: 31-33). Ne var ki filozof kral; ideal toplumda yetiştiyse ve eğitimlerinin sonucunda iktidarı ele aldıysa, halihazırda tüm toplumun desteğini de kazanmış olduğundan siyasal erkini perçinler. Eğer ideal toplumu kurmak, yozlaşmış düzeni yıkmak için ortaya çıktıysa “Halk için halka rağmen” mottosuyla hareket etmektedir ve toplumsal tabakalardan herhangi birinin desteği, ona yeterli bir siyasal güç sağlamaktadır.

Deli Kaymakam'ın meşruiyeti ise yine kendi amacında aranabilir. Kaymakam, kasabaya geldikten sonra, herkesin adaletli ve mutlu bir yaşam sürmesi için çaba göstermektedir. Ancak onun iyi ideasına sahip olmadığı, buna karşın siyasal erkinin kaynağını da tanrıdan değil halk desteğinden aldığı görülmektedir. Deli Kaymakam da uyuşuk, tembel ve sorumsuz bulduğu halkı çalıştırmakta, bir noktada halk için, halka rağmen hareket etme bağlamında filozof krala denklik kazanmaktadır. O da yozlaşmış düzeni yıkmak istemektedir ve tek destekçisi köylüler ve fakirlerdir. O halde filozof kral ve Deli Kaymakam arasında siyasal güçlerinin kaynağı ve meşruiyeti açısından benzerlik ve paralellikler bulunmaktadır.

Esasında hem filozof kral hem de Deli Kaymakam, meşruiyetleri için bir çaba sarf etmezler. Meşruiyetleri onlarda verili bulunmaktadır. Filozof kral, kendisine içkin tanrısallığı; Deli Kaymakam ise rastlantılar ve deliliğinden kaynaklanan dokunulmazlığı nedeniyle meşruluğunu muhafaza etmektedir.

Siyasal Gücü Kullanma Biçimlerinde

Deli Kaymakam, politik gücü tekelinde toplamıştır. Bu anlamda bir monarkı çağrıştıran tutumlar sergiler; emreder, kestirip atar. Aynı zamanda yasal bir zemini olmamasından ötürü Deli Kaymakam'ın tiran olarak da okunması mümkündür. Fakat filozof kralda olduğu gibi amaçları, araçlarını meşrulaştırdığı için Deli Kaymakam'ın da yasalı, tek kişinin yönetimi olan monarşinin başı şeklinde okunması daha uygun görünmektedir. Kaymakam, kararlarını tek başına alır ancak sık sık Deli Hâkim'e de danışır. Bu danışma, istişareden ziyade onay için yapılmaktadır. Deli Kaymakam, gücünü yavaşlatan ya da engelleyen her şeyi ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Örneğin, kaymakamlık binasında Hâkim'le oturdukları sırada, kâtiple aralarında şöyle bir konuşma geçer:

[Deli Kaymakam:] Yahu neden bu kadar soğuk burası?

[Kâtip:] Malumunuz yollar kapalı. Gaz bitti. Odun da çok az kaldı.

[Deli Kaymakam:] Yakacak başka bir şey yok mu?

[Kâtip:] Yok.

[Deli Kaymakam: (Evrakları göstererek)] Peki bunlar ne güne duruyor?

[Kâtip:] Aman efendim! Onlar mühim evraklar.

[Deli Kaymakam:] Dosya içinde durdukça ne işe yarar ki? Yakın gitsin hepsini.

[Kâtip:] Bütün kasabalının dilekçeleri var içinde.

[Deli Kaymakam:] Dilekçeyi kaldırdım. Bundan sonra herkes gelip benimle konuşacak! (Kartal Tibet, *Deli Deli Küpeli*, 28:05-28:55).

Deli Kaymakam açısından bu evraklar yalnızca birer kâğıt parçasından ibarettir. Kaymakam bu şekilde bürokrasiyle de aradaki köprüleri atmakta, güç ve yetkilerini sınırsız şekilde kullanmaya çalışmaktadır. O, hem devletin başı hem de devletin ta kendisidir. Bu nedenledir ki dilekçe yöntemini kaldırarak halkla arasındaki mesafeyi de kısaltmakta fakat bir yandan da iktidar ve otoritesini güçlendirmektedir ve kendi benliğinde toplamaktadır.

Filozof kral için de benzer bir durum söz konusudur. O; ideal devleti kurmak için önüne gelen tüm engelleri aşmak, tüm sorunları çözmekle mükelleftir. Dolayısıyla tıpkı Kaymakam gibi onun için de amaca giden her yol mubahtır çünkü amacın kendisi, diğer tüm amaçlardan üstündür. Filozof kral, korucuyu-savaşçı sınıf içerisinde seçilerek eğitilmiş ve iyi ideasına sahip tüm güç ve erki kendi bünyesinde toplamıştır. O bir monarkın tüm yetkileri ve fazlasıyla donatılmıştır (Arslan, 2018: 402-404, 426-430; Şenel, 1995: 143-145;). Filozof kral ve Deli Kaymakam bu noktada da benzer bir zemine oturmaktadır. Filozof kralın da siyasal gücünü kullanırken onay ya da fikir alacağı bir kurum veya kişi bulunmamaktadır. Politik gücü, sınırsız ve özgürce, kendi fikirlerine amade durumdadır.

Yasalara Karşı Konumları İtibarıyla

Filozof kral, toplumun ve yasaların üzerindedir. O, yasalara uymak zorunda değildir. Çünkü, hem tanrısal olması bakımından yasa ideasına ve adalete sahiptir hem de iyi yasalar da kötü yasalar da eski ve bozuk düzen tarafından yapıldığı için filozof kralın yeni düzeninde bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Yasaların da insanların da üzerinde, üstün bir varlık olan filozof kralın, insanların yaptığı herhangi bir yasaya uyması gerekmemektir. O, bir bakıma en iyi yasayı kendi varlığında bulundurmaktadır. İdeal toplumu ve ideal devleti kurarken yasasız geçen süreçte filozof kralın kendisi, söyledikleri ve eylemleri yasa yerine geçmektedir çünkü filozof kral kalıcı yasaları inşa edecek zemini de kendisi hazırlamak durumundadır (Yalçınkaya, 2011: 111). O, tüm toplumun mutluluğunu amaçlayan yasaları inşa edecektir.

Deli Kaymakam'da da hemen hemen aynı özellikleri görebilmek mümkündür. Halk için esnafa ceza veren, fahiş fiyat uygulamalarını sona erdiren Kaymakam'ın makamına avukat Şeref Haktanır ve diğer önde gelen yozlaşmış tüccarlar gelir. Deli Kaymakam'ın onlarla girdiği şu diyalog, onun yasalara göre konumunu da net bir şekilde ortaya koymaktadır:

[Avukat:] Protesto ediyorum. Yaptığınız bütün işleri protesto ediyorum.

[Deli Kaymakam:] Pırasalı rosto mu yapıyorsun?

[...]

[Avukat:] Esnafın mallarını yağma etmişsiniz.

[Deli Kaymakam:] Ne yağması? Halk parasıyla alıyor malı.

[Avukat:] Ticaret özgürlüğü var, ister satar ister satmaz.

[Deli Kaymakam:] Ben öyle özgürlüğün... Halkı kazıklamak diye özgürlük hangi kitapta var?

[Avukat:] Bu ülkede kanun var.

[Deli Kaymakam:] Namuslu adamlar korunsun diye kanun var. Kanun, namussuzu koruyacaksa o kanunu kaldırıyorum.

[Avukat:] Eee... Mahkeme?

[Deli Kaymakam:] Onu da kaldırdım.

[Avukat:] Yapamazsınız!

[Deli Kaymakam:] Yaparım! Halkın acısını dindirmek için yapamayacağım şey yoktur. İcap ederse canımı bile veririm. Alın götürün bunları falakaya yatırın.

[...]

[Deli Kaymakam:] Kâtip, not al. Tüm kasaba zenginlerine haber sal. Onlardan içme suyu getirmek için şimdilik altı milyon TL istiyorum.

[Kâtip:] Fakat efendim bu vergi olur. Vergiyi de devlet koyar.

[Deli Kaymakam:] Devlet de hükümet de benim! Halk dere suyu içiyor. Aynı suda çamaşırlarını yıkıyor. Hayvanlarını suluyor. Kendisi de aynı derede yıkıyor. Bu kasaba halkını artık hayvanlardan ayırma zamanı gelmiştir! (Kartal Tibet, *Deli Deli Küpeli*, 40:30-42:53).

Yine bir başka sekansta Deli Kaymakam, Tüccar Karamuratoğlu'nu karaborsacılık ve halkın sağlığını tehlikeye attığı gerekçesiyle idama mahkûm eder:

[Karamuratoğlu:] Yapmayın, bu cinayettir. Müslümanlar! Mahkemesiz adam asılır mı?

[Deli Hâkim:] Doğru söylüyor. Mahkemesiz adam asılmaz.

[Deli Kaymakam:] Uzatma be. Bir tekme attık mı işi tamam.

[Deli Hâkim:] Canım sıkılıyor. Bir mahkeme kuralım, sen istedikten sonra ben yine asarım.

[Deli Kaymakam:] Evet, evet. Âdet yerini bulsun diye bir mahkeme edelim. Mahkeme kurulsun! (Kartal Tibet, *Deli Deli Küpeli*, 38:25-38:48).

Filmden örnekler elbette çoğaltılabilir ancak Kaymakam'ın konumu, en belirgin şekilde, bu iki örnekle okunabilmektedir. Deli Kaymakam da filozof kral gibi ancak ondan daha keskin ve net bir biçimde amacına ulaşmak adına mümkün olan her yolu denemekten çekinmeyecektir. O, yasalardan azadedir. Toplumun tamamını mutlu edecek yasa adaletli yasadır ve böyle bir yasa bulunmadığı durumlarda Kaymakam'ın kendisi filozof kralda olduğu gibi yasanın yerine geçer ve bozuk yasaları ortadan kaldırır veya değiştirir. Yine de tıpkı filozof kral gibi belirli ve dar bir çerçevede yasalara uyum sağlar ve mahkemelerin kurulmasına izin verir; sonucu önceden belli olsa da. Maksat, alaycı bir şekilde yasaların yakıcılığını herkese göstermek ve yasa sopasıyla tüm vatandaşları kontrol altına almaktır. Bu sayede bozuk düzenin yıkılacağı, yeni ideal bir düzenin kurulabileceği zemin hazırlanmış olur.

Filozof kral, Platon'un hocası Sokrates'in öldürülmesi nedeniyle ölüm cezasına mesafeli yaklaşmaktadır (Şenel, 1995: 144-147; Reeve, 2006: 22-23). Platon'un

burada amaçladığı; zor kullanabilme ve ölüm cezası verebilme tekeli filozofun, bilge kişinin tekeline almak ve haksız idam cezalarının önüne geçerek özellikle filozofların yaşamlarını garanti altına almaktır. İdam konusunda ikircikli bir tutum sergileyen filozof kralın idam yetkisi bulunmakla beraber bu yetkinin hangi spesifik şartlar altında ve siyaseten kullanılıp kullanılmayacağı açık değildir. Bu nedenle filozof kralın idama mesafeli olduğu (kesin olmamakla birlikte) söylenebilir. Kaymakam ise mevcut düzeni tamamen yıkmak yerine onu dönüştürebileceği kadar dönüştürüp, imkânları kendi lehine çevirmek derdindedir. Sonuçta her ikisi de yasaların üstünde, gerektiğinde yasaları çiğneyebilecek veya kaldırabilecek bir konuma sahiptir. Her ikisi açısından da yasalar, ancak ideal devlete/ideal topluma ve halkın mutluluğuna yol açacaksa geçerli ve gereklidir. Kendileri zaten bu amaçları gerçekleştirmek için var olduklarına göre yasalara uymalarına gerek yoktur; tersine yasaların onlara uyması gerekmektedir.

Kurtarıcı Figürü Olarak

Filozof kral; toplumu dertlerinden kurtaracak, adaleti sağlayacak kişidir. Dönemindeki bozulmuş düzeni yeniden tesis edecek, toplumsal barışı sağlayacak, kaosu sona erdirecek olan da odur. Onun gelişiyle kötülük ortadan kalkacak ve erdemli bir yaşam içerisindeki toplum, onun yönetimi altında refaha ve esenliğe kavuşacaktır. Çünkü ideal toplumda herkes kendi işini yapacağından iş bölümü, iş birliğine dönüşecektir (Reeve, 2006: 170-172; Şenel, 1995: 145-147; Yalçınkaya, 2011: 99). Filozof kral, hem tanrısal bir kahraman hem de bilge bir yöneticidir. Tüm sorunlar, onun bilgeliği ve tanrısal iyiliği ile çözüme kavuşacaktır. İdeal toplum ve ideal devlet onunla kurulacak ve nesnelere dünyasındaki öz, gölgeler dünyasına olabilecek en iyi ve sağlam şekilde aktarılacaktır.

Deli Kaymakam da fakirlik ve yoksulluktan kırılan halk için bir kurtarıcı pozisyonundadır. Halkı sömüren ağalar, tefeciler, siyasiler, esnaf; adaletsiz bir şekilde kasaba yönetimini de işgal etmiştir. Film evreninde halkın kurtarıcıya olan ihtiyacı, Kaymakam gelmeden önce çeşitli şekillerde gösterilmiştir. Buzların çözülmesi ve yeni kaymakamın gelmesi ile halk bir nebze rahat nefes alacağını ummaktadır. Deli Kaymakam böyle bir atmosfer içerisinde belirir. Kaosu düzene koymaya çalışır. Halkın yaralarını sarar. Onlara iş imkânı, temiz içme suyu, temiz sokaklar, ucuz ve sağlıklı besin maddeleri sağlar. Kasabada adaleti yeniden tesis eder. Bunların yanı sıra Deli Kaymakam'da kurtarıcı fikrine başka göndermeler de bulunur. Örneğin bir ruhsal kriz

sırasında Deli Kaymakam ve Deli Hâkim, savaşta olduklarını sanmakta ve Deli Kaymakam emirler yağdırmaktadır. O sırada Deli Hâkim daktiloya yazarak ve bağırarak şöyle bir monolog yaşar: “Adı İsa. Baba adı, yok! Yok! Yok! Atın içeri! Atın içeri! Atın içeri!” (Kartal Tibet, *Deli Deli Küpeli*, 63:35- 64:00).

Deli Hâkim’in İsa’sının, peygamber olan İsa’ya yaptığı atıf açıktır ki Peygamber İsa da filozof krala ve onun tanrısallığına büyük bir benzerlik taşımaktadır. Sonuçta hem filozof kral hem de Deli Kaymakam, birer kurtarıcı figür olarak da birbirleriyle örtüşmektedirler.

Erdemler Bakımından

Filozof kral; her şeyden önce bir bilge, filozoftur. Bilginin hakikatine sahiptir. Aynı zamanda savaşçı-koruyucu sınıf içerisinde seçilerek yetiştirildiğinden cesaret erdemine de sahiptir. Son olarak, ideal bir toplumdaki tüm erdemleri bünyesinde barındırması gerektiği için –ve iyi ideasının mükemmelliği dolayısıyla– üretici sınıfın erdemi olan ölçülülük ve arzularına, isteklerine boyun eğmeme, iradeli davranma erdemine sahiptir (Kaya, 2018: 515-520; Çıvgın, 2018a: 221-222).

Deli Kaymakam karakterinin bilgelik veya filozof olmak ile ilgili belirgin bir özelliği veya amacı bulunmamaktadır. Bununla beraber Deli Kaymakam (bir erdem olarak değerlendirildiğinde) cesurdur. Filmin son sahnelerinde Eşkıya Yılanoğlu’na bir operasyon düzenler. Yılanoğlu, dağda pusu kurarak Kaymakam’ı bekler. Kıyafetlerini sırasıyla Yılanoğlu’nun işbirlikçisi ve onu tetikçi olarak kullanan Tüccar, Tefeci ve Avukat’a giydiren ve ağızlarıyla ellerini bağlayarak kendisiymiş gibi gönderen Deli Kaymakam; Yılanoğlu farkında olmadan kendi işbirlikçilerini yaraladıktan sonra, tek başına ona doğru ilerler. Yılanoğlu ile şöyle bir diyaloga girerek cesur olma erdemine sahip olduğunu en net şekilde ortaya koyar: “Ben vuruldukça çoğalırım. Ben öldükçe gene gelirim. Bekle beni Yılanoğlu, seni teslim almaya geliyorum!” (Kartal Tibet, *Deli Deli Küpeli*, 80:00, 83:04). Filmin çözülme noktası olan sahnede Kaymakam tek başına gider, Yılanoğlu’nu öldürür.

Deli Kaymakam aynı zamanda ölçülülük, kişisel hırs ve arzulardan sakınma erdemlerine de sahiptir. Örneğin kasaba sorunlarıyla meşgul olurken âşık olduğu Hatice ile kesinlikle bir yakınlaşma yaşamaz ve bundan sakınır. Ona göre, önce işlerin yoluna koyulması gerekmektedir. Filmde Tüccar, Avukat ve Tefeci; Kaymakam’a Kâtip

aracılığıyla rüşvet teklif ettiklerinde, Kaymakam, rüşveti reddettiği gibi aracılık eden Kâtip'i ve rüşveti teklif edenleri cezalandırır. Fakat belki de erdemlerini sergilediği en önemli an kendisine yöneltilen tüm servet ve makamları reddettiği, Şeref Haktanır ile girdiği şu diyalogda yatar:

[Şeref Haktanır:] Şerefli partim benim sözümünden çıkmaz. Seni vali yaparız. Bakan yaparız. İstersen başbakan bile yaparız.

[Deli Kaymakam:] Daha büyük bir şey yapar mısınız beni?

[Şeref Haktanır:] Yaparız.

[Deli Kaymakam:] Peygamber de yapar mısınız?

[Şeref Haktanır:] Yaparız.

[Deli Kaymakam:] Çüş! Sahtekâr köpek! Susturun şunu. Bunlar menfaatleri için her haltı yerler (Kartal Tibet, *Deli Deli Küpeli*, 81:11-81:50).

Görüldüğü üzere Deli Kaymakam da tüm dünyevi zevk ve arzularını kontrol altına almayı başarmıştır. Kendisine teklif edilen makam, mevki ve servetleri kendi amacına ters düşmesi ve teklif edilen şeyler kendi mutluluğunu beslemeyeceği için reddetmiştir. Deli Kaymakam ve filozof kral, bilgelik erdemi dışında da paralel özellikler sergilemektedir.

Değişime Kapalılık Kapsamında

Filozof kral, ideal devlet ve ideal toplumu kurduktan sonra onu değişime kapalı kılmaktadır. Çünkü bu devlet; halihazırda kurulabilir en iyi devlet olacağından ve mayasında iyi ideası bulunduğundan değişmeye ihtiyaç duymayacak, bozulamayacağı veya yozlaşamayacağı için de süreksiz olarak yaşamını devam ettirecektir (Levin, 2012: 29-32; Arslan, 2018: 419-420).

Deli Kaymakam'ın kasabasında ise durum biraz daha farklıdır. Kasabanın diğer yerleşim yerleriyle iletişimi kopmuştur ancak bu kısıtlı bir süre için geçerlidir. Baharın gelmesi ve buzların çözülmesiyle kasabada Deli Kaymakam'ın sağladığı düzen de karlarla birlikte eriyecektir. Yine de kasaba, kısıtlı süre için de olsa Deli Kaymakam'a, filozof kralinkine benzer bir ortam sağlamış ve onu dışarıdan gelecek tehdit ve değişimlere kapalı hale getirmiştir. Filozof kral ve Deli Kaymakam'ın bu başlık altında, aralarında büyük bir benzerlik görülemiyorsa da birbirlerinden çok büyük farklarının olmadığı görülmektedir.

Karşılaştırma Başlığı	Filozof Kral ve Deli Kaymakam'ın Benzerlik Durumu
Siyasal erkin kaynağı ve meşruiyeti bağlamında	Benzer
Siyasal gücü kullanma biçiminde	Kısıtlı Ölçüde Benzer
Yasalara karşı konumları itibariyle	Benzer
Kurtarıcı bir figür olarak	Benzer
Erdemler bakımından	Kısıtlı Ölçüde Benzer
Değişime kapalılık kapsamında	Kısıtlı Ölçüde Benzer

Tablo 1: Filozof Kral ve Deli Kaymakam'ın Karşılaştırılması.

Filozof kral ve Deli Kaymakam; siyasal güçlerinin kaynağı ve meşruiyeti, yasalara karşı konumları ve kurtarıcı olarak birbirlerine benzemekte birbiriyle örtüşmektedir. Buna karşın erdemler bakımından, siyasal gücü kullanma biçimleri ve değişime kapalılık bakımından, kısıtlı ölçüde benzerlik sahibidirler.

Her şeyi düzeltecek, eski düzeni yıkarak yenisini tesis edecek ve bunu tüm engellere rağmen başaracak olan kurtarıcı fikri hem filmde hem de Türkiye'nin siyasal yaşantısında güncelliğini korumaktadır. Platon'un filozof kralı da Deli Kaymakam da yer yer halka rağmen halk için hareket etmektedir. Bu anlamda kendisi bir siyasi taşlama olan film, aynı zamanda tersine bir şekilde kurtarıcı fikrini de onaylamaktadır.

Son olarak, bu makalenin kapsamının dışında olmakla birlikte filmin darbeler ve yasadışı yönetim ile yöntemlerin sinemadaki izdüşümleri üzerine yeni ve farklı çalışmalara, araştırmalara kapı araladığı düşünülmektedir. Kurtarıcı, kahraman, her şeyi düzeltip düzenleyecek, meşruluğun ve mantığın aranmadığı, otoriter bir figürü yansıtmaması, yeniden yorumlaması ve dahi toplumun bu yöneticinin tüm özelliklerine uyumlu olacak şekilde kuşatılmış fikir dünyasını resmetmesi bağlamında filmin ve film

üzerine düşünmenin siyaset bilimine, felsefeye, sosyolojiye ve bu alandaki çalışmalara yeni bir perspektif aralayacağı umulmaktadır.

Sonuç

Bu çalışmada Platon'un ideal devleti için kurguladığı ve vazgeçilmez olarak konumlandığı filozof kralı ile *Deli Deli Küpeli* filmindeki Deli Kaymakam karakteri karşılaştırılmış ve değerlendirilmiştir. Deli Kaymakam ve filozof kral; siyasal erklerinin kaynağı ve meşruiyeti, siyasal gücü kullanma biçimleri, yasalara karşı konumları, kurtarıcı figürü olarak portreleri, erdemleri ve değişime kapalılıkları bakımından betimsel analiz ve metin analizi yöntemleriyle incelenmiş, karşılaştırılmış ve tartışılmıştır.

Platon, içinde bulunduğu dönemde Atina'nın çöküşüne tanık olmuş ve hem Atina'nın hem de Yunanistan'ın içerisinde bulunduğu kaosa ve çıkmazlara çözüm aramıştır. Platon'un ideal devlet tasarısı ve onu gerçekleştirecek filozof kralı böylesi bir ihtiyacın ürünüdür. *Deli Deli Küpeli* (1986) filmi ise 12 Eylül 1980 Darbesi'nin ardından ortaya çıkan, neo-liberalleşmeyle birlikte demokrasi, özgürlük ve ekonomideki yıkımlar ve tıkanıklıklardan beslenen, yönetsel ve bürokratik zaafların mevcut olduğu bir kaos ortamını betimlemektedir. Filmdeki Deli Kaymakam, akıl hastanesinden kaçan bir hastadır ve tamamen yanlış anlama ve rastlantı sonucu sığındığı bir kasabanın kaymakamı olur. Yönetimi ele alan Deli Kaymakam, ağır kış şartları ve buzlar ortadan kalkıncaya kadar kasabayı yönetir ve kendi "polis"ini inşa etmeye girişir.

Çalışma kapsamında karşılaştırılan Deli Kaymakam ve filozof kralın çeşitli benzerliklere sahip olduğu ortaya konmuştur. Kendi özgün durum ve şartları içerisinde bu iki benzer karakter yukarıda da bahsedildiği üzere esasında son derece keskin benzerlikler taşımaktadır. Demokrasinin Türkiye yurttaşlarınca nasıl kavrandığı ve uygulandığı bir yana, onu bir yönetim biçiminden öte bir araca dönüştüren Türkiye siyasi tarihi ve o tarihin yapıcıları; demokrasi, özgürlük, eşitlik, adalet gibi kavramları ve o kavramların inşa edeceği bir düzeni terk ederek yerine tıpkı Platon'un filozof kralında olduğu gibi siyasal alanı ve kamusal-sivil sorumluluklarını üstün güç ve nitelikleri bulunduğu inanılan lider, şef, ata, başkan, hatip, önder vb. yöneticilere devretmektedir. "Her şeyi düzeltecek, eskisinden daha iyi hale getirecek kurtarıcı" fikrinin gerçek hayattaki varlığı, filmde biraz da abartılarak Deli Kaymakam ile beyaz

perdeye aktarılmıştır. Deli Kaymakam da tıpkı filozof kral gibi toplumun kurtarıcı ihtiyacını tatmin etmektedir. Bu bakış açısıyla her iki figür de yasaları gerektiğinde çiğneyebilmekte, gerektiğinde yasanın kendisi olduğunu söyleyebilmekte, meşruiyetlerini de amaçlarından almaktadır.

Siyasal güçleri sınırsız olan ve egemenlik hakkını kendi varlıklarında bulan her iki karakter de yasaların üstünde ve gerektiğinde yasanın kendisi olabilmektedir. Bilgelik dışında her ikisi de ölçülülük, cesaret, kişisel arzu, hırs ve hazlardan arınabilme erdemlerine sahiptir. Deli Kaymakam'ın ideal devleti ve toplumu, değişime açıktır ancak kısıtlı bir süre için kasaba da değişime kapalı ve mutlu, ideal bir yere dönüşmüştür. Filozof kralın ideal devleti ise halihazırda amaçlanandır ve onun değişmesi mümkün değildir çünkü buna ihtiyaç duyulmayacaktır.

Deli Kaymakam'ın da filozof kralın da siyasi varlığı usla açıklanamamaktadır. Filozof kral, iyi ideası; Deli Kaymakam ise deliliği (us dışı, metafiziğe ait olma durumu) nedeniyle sınırsız ve özgürdür. Esasında idealar dünyası da bir kurgusal ve metafizik bir alan olduğundan, yalnızca mantıksal açıdan bile deli bir kaymakam ile tanrısal bir filozof kral arasında meşruiyetlerinin kaynağı bakımından niteliksel bir fark bulunmamaktadır: Siyasal yaşamını kendinden menkul sayan tiran veya yönetme erkini atalarından soy yolu ile aldığı iddia edenin arasında herhangi bir fark bulunmadığı gibi. Deli Kaymakam'ın ve filozof kralın kurtarıcılık maskesi altında diktatör olma ihtimalleri de kişisel erdemleri ve tercihlerine bağlıdır. Bu sebeple Deli Kaymakam ve filozof kralın, ister birlikte ister ayrı ayrı; özellikle halkın kurtarıcı kahramanı ve acımasız diktatör skalasındaki karmaşık ve güncelliğini koruduğu düşünülen bir bağlamda, başka bir çalışmaya da ilham vermesi umut edilmektedir.

Yasaların, insanların ve toplumun üstünde konumlanıp her şeyi yöneten, neyin iyi neyin kötü olduğuna karar verecek, sorgulanamaz, hesap vermez bir siyasî otorite figürü; hem filozof kralda hem de Deli Kaymakam'da ortak ve görünürdür. Sonsuz yetki ve güç ile donanmış Deli Kaymakam'a; erkler ayrımını ortadan kaldıran, her kamusal sorun veya meseleyi kendisi veya dar çevresiyle halletmeye ve yönetmeye çalışan, kahraman, kurtarıcı imajını iyi kurgulayan, uzak ve yakın geçmişin yanı sıra günümüzde de –dünyada ve Türkiye'de– birçok benzer örnek bulunmaktadır. Dolayısıyla Deli Kaymakam'ın akıl dışı varlığı, bizatihi akıl dışı bir durumla açıklanabilir.

Özetle, değerlendirme ve karşılaştırmaların neticesinde Deli Kaymakam ve filozof kralın birbirleriyle örtüştüğü, benzediği ve paralellikler sergilediği ortaya konmuştur. Deli Kaymakam; filozof kralın bir benzeri, yorumu ve uzantısıdır. Deli Kaymakam; ideal toplum, ideal devlet tasarısının olmazsa olmazı olarak kurtarıcı filozof kral, bilge ve cesur yönetici olarak kasabayı kurtarır; karlar kalkıncaya, buzlar çözülünceye, yaşam normalleşinceye, eski düzen yeniden tesis edilinceye kadar.

Kaynakça

- Arslan, Ahmet (2018). *İlkçağ Felsefe Tarihi 2: Sofistlerden Platon'a*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bolarfinwa, Oluwafemi (2009). *An Evaluation of Plato's Ideal State*. Norderstedt: Grin.
- Çıvgın, Ayşe Gül (2018a). "Platon'un Adalet ve Filozof Kral Anlayışı." *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(1): 212-229.
- Çıvgın, Ayşe Gül (2018b). "Savaştan Sürekli Barışa: Platon ve Kant." *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9: 109-127.
- Demir, A. Konur (2019). "Platon'un Devlet Kurgusunun Modern Kamu Yönetimine Yansımaları." *FLSF Dergisi*, 14(27): 203-220.
- Desmond, William (2013). *Philosopher-Kings of Antiquity*. Londra: Bloomsbury.
- Dinç, Mustafa (2018). "İsyanın Mizahı: Hobsbawm'ın Toplumsal Eşkıyalık Tanımı ve Kemal Sunal Filmleri." *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 11(24): 73-90.
- Hancıgaz, Erhan (2016). "Türkiye'nin Toplumsal ve Kültürel Yapısındaki Delilik Olgusunun Türk Sinemasına Yansıması." *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 1(2): 1-20.
- Kaya, Mustafa (2018). "Platon'da Filozofların/Filozofun Kral Olması Üzerine." *Edebiyat, Eğitim, Sanat ve İktisat: Modern Dönemde*. Osman Köse ve Emel İslamoğlu (der.) içinde. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Kellner, Douglas (2014). "Cultural Studies, Multiculturalism, and Media Culture." <https://pages.gseis.ucla.edu/faculty/kellner/essays/culturalstudiesmulticulturalism.pdf> Erişim tarihi: 14.04.2020.
- Kılıç, Elife (2016). "Platon'un Devlet Diyaloğu Bağlamında Eğitim Anlayışı." *Felsefe Arkivi*, 45(2): 67-84.
- Levin, Mark (2012). *Ameritopia: The Unmaking America*. New York: Threshold Editions.

- Monette, R. Duane, vd. (2014). *Applied Social Research: A Tool for the Human Services*. Belmont: Brooks/Cole.
- Nichols, Mary (1984). "The Republic's Two Alternatives: Philosopher-Kings and Socrates." *Political Theory*, 12(2): 252-274.
- Özdemir, Murat (2010). "Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma." *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1): 323-343.
- Özen, Yener ve Gül, Abdülkadir (2007). "Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren Örneklem Sorunu." *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15: 394-422.
- Özkan, Devrim (2018). "Platon'un İdeal Devlet Teorisi: Doğruluk, Mükemmellik ve Mağara Metaforu." *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimlerde Akademik Çalışmalar*. Rıza Karagöz, Timuçin Kodaman ve Marijan Premovic (der.) içinde. Cetinje: Ivpe. 3-14.
- Platon (1998). *Devlet Adamı*. Çev., Behice Boran ve Mehmet Karasan. İzmir: Çağdaş.
- Platon (2005). *Devlet*. Çev., Veysel Ataman ve Cenk Saraçoğlu. İstanbul: Bordo-Siyah.
- Reeve, C.D.C. (2006). *Philosopher-Kings: The Argument of Plato's Republic*. Indianapolis: Hackett Publishing.
- Rosen, Stanley (2008). *Plato's Republic*. Londra: Yale University Press.
- Saydam, Nejat (Yön.) (1965). *Buzlar Çözülmeden* (Sinema Filmi). Türkiye: Acar Film.
<https://www.imdb.com/title/tt0406620/> Erişim tarihi: 09. 07. 2020
- Şenel, Alâeddin (1995). *Siyasal Düşünceler Tarihi*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Tibet, Kartal (Yön.) (1986). *Deli Deli Küpeli* (Sinema Filmi). Türkiye: Uğur Film.
<https://www.imdb.com/title/tt0252364/> Erişim tarihi: 24.03.2020
- Ünal, Murat (2010). "Türk Sinemasında Kemal Sunal." *Yeni Düşünceler*, 5: 68-78.

Yalçınkaya, Ayhan (2011). "Platon'un Bilişî." *Sokrates'ten Jakobenlere Batı'da Siyasal Düşünceler Tarihi*. Mehmet Ali Ağaoğulları (der.) içinde. İstanbul: İletişim Yayınları. 91-125.

Yali, Lu (2019). "An Analysis of Plato's Political Thought." *Advances in Economics, Business and Management Research*, 82: 416-419.

Yıldırım, Ali ve Hasan Şimşek (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Yıldız, Hasan (2015). "Platon'un Siyaset Felsefesinde Yönetici Ahlakı." *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(13): 154-173.

Yıldızdöken, Çiğdem (2015). "Platon'da Demokratia Kavramı." *Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 25: 59-75.